

РЕЦЕПЦІЯ ТУРЕЦЬКОГО ПИСЬМЕНСТВА В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Актуалізація питання щодо ролі та функцій художнього перекладу як варіанта інтерпретацій буття і форми популяризації у своєму культурному середовищі поетичної культури “Іншого” окреслена вже тією обставиною, що переклад за своєю природою виступає медіумом духовних зв’язків, ба меридіаном, який пов’язує віддалені культурні світи, сприяє взаємному пізнанню та зближенню, а відтак є необхідною складовою міжнародної комунікації в контексті глобалізаційних процесів.

Рецепція турецького письменства розпочалася саме в той період, коли українська література опинилася на межі двох епох, а переклад був покликаний стати частиною проекту “модернізації”. Доба справді потребувала оновлення. «Українські літератори (які, до всього, мали конкурувати за читача з блискучою російською літературою – у Російській імперії – і з блискучою польською – у Галичині) могли або замкнутися в письменстві “для хатнього вжитку” (як пропонував був колись Костомаров) і зійти відтак до обслуговування етнографічного гетто, або ж долучитися до загальних процесів модернізації» [Стріха 2006, 47].

Прикметно, що інтерес до вивчення та перекладу творів східних літератур набув особливої динаміки наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття. З “Пояснювальної записки Д.І. Багалія, А.Ю. Кримського, Г.Г. Павлуцького, Є.К. Тимченка до Комісії для вироблення законопроекту про організацію Історично-філологічного відділу УАН” видно, що вчені приділяли велику увагу вивченню східної історії, мов та літератур і ґрунтовно обстоювали свою концепцію: “Окрім неминучої загальнопризної наукової потреби студіювати східню історію, як одну з частин історії вселюдської, Україна має ще свої особливі причини дбати про те, щоб у її найвищій науковій інституції східні дисципліни розвивалися як слід, з інтенсивністю... Стародавня територія сучасної України була місцем для життя або для довшого перебування усяких орієнтальних народів, і

перед українською наукою стоїть ціла низка питань і завдань, що чекають свого планового розроблення і розв’язання. Іраністика, тюркологія і арабістика, без отих трьох наук всестороння не однобічна історія українства неможлива; без них будуть неминучі зіяючі лакуни в самому-таки українознавстві” [Матвеева, Черніков 2007, 16].

Про актуальність та важливість вивчення культури турецького народу говорив і В. Дубровський, наголошуючи на тому, що українці, навіть у фахових, літературознавчих колах, навряд чи мають будь-яке уявлення про турецьку літературу, зокрема сучасну. З його тюркологічних праць найважливішими є такі: “Історія Туреччини” (1924), “Історія Туреччини та її письменства” (т. II, вип. 2, 1927), “Тюрки, їх мови та літератури” (1930).

Турецька класична поезія Х–ХV ст. й сучасна турецькомовна поезія другої половини ХХ ст. були рецепційовані українською літературою ХІХ–ХХ ст. шляхом перекладу, наслідування поетичних тем, образів, філософії суфізму та жанрових поетичних форм.

Окрім наукових праць, Агатангел Кримський перекладав твори турецьких поетів Міґрі Хатун, Галіда Зій та турецький фольклор. Така сфера зацікавлень була типовою для того часу.

До сфери наукових зацікавлень А. Кримського слід віднести й студії з турецького фольклору. Відома його розвідка «Ходжа Насреддін і його “Жарти”». Сторінка з історії турецького письменства як матеріал для фольклористів, що публікувалися раніше окремими відбитками. У своїй праці “Історія Туреччини та її письменства” А. Кримський значну увагу приділяє дослідженню образу “сміхача-жартуна ХІV–ХV ст.” Ходжі Насреддіна.

Відстежуючи вплив східної літератури на творчість Кримського-поета, неможливо не згадати його оригінальну поетичну збірку “Пальмове гілля”.

Сергій Єфремов першим помітив пантеїзм (власне, суфізм, декаданс і дис-

гармонійність) поезії А. Кримського. Модернізм шукав в орієнті філософсько-містичне, ірраціоналістичне пізнання навколишнього світу. “Філософія серця”, яка лягла в основу українського модернізму, і “Філософія серця” містика XIII ст. Дж. Румі, якого перекладав та інтерполював в оригінальні вірші “Пальмового гілля” А. Кримський, мають надзвичайно багато спільного. Заглиблення в себе, зосередження уваги на власній психіці, на власних найінтимніших переживаннях властиві і “Пальмовому гіллу”, і “Зів’ялому листю” – декадентським (модерним) творам української класичної літератури зламу сторіч [Маленька 2006, 78]. Тому як поезія А. Кримського, так і поезія І. Франка позначені рецепцією турецької класики, суфійської (і буддійської – в І. Франка) філософії. Рецепція відбувається шляхом засвоєння тем, мотивів, філософій, образів, жанрів тощо.

Т. Маленька зазначає, що поезія “Пальмового гілля” стала своєрідним українським “західно-східним диваном”, у якому органічно синтезувались українська і близькосхідна поезія. А. Кримський започаткував нову орієнтальну традицію в українській поезії XX ст., яка пізніше плідно розвинулась і дала східні поезії В. Мисика, Т. Масенка, М. Бажана, Л. Первомайського, Д. Павличка, В. Коломійця, О. Орача, М. Мірошниченка, К. Москальця та ін. [Маленька 2006, 78].

В іншій своїй розвідці – “Історії Туреччини та її письменства” – Агатангел Кримський розглядає прозаїчні пам’ятки, говорить про “деяке затишся в розвитку турецької поезії”, описує перевірку XIV ст. з перської романтики (Месуд ібн-Ахмед, Шейх-оглу), розглядає турецьке письменство часів Тимурової навали та османського лихоліття, досліджує образ сміхача-жартуна Ходжі Насреддіна, автора поеми про Олександра Македонського Ахмедія Гермійанського тощо.

Наукова діяльність А. Кримського у ВУАН знаменувала новий період у розвитку вітчизняної тюркології, вчений доклав багато зусиль до вивчення та організації роботи з вивчення історії Сходу. Вчений спонукав до досліджень багатьох науковців, видавав їхні праці, формуючи нову плеяду вчених-орієнталістів. Він майже десятиліття плідно працював не-

одмінним секретарем академії, очолюючи Тюркологічну та Гербаїстичну комісії, Кабінет арабо-іранської філології, а в 1930–1933 рр. також і Комісію для вивчення історії Близького Сходу. Чимало зусиль вчений доклав до заснування Всеукраїнської наукової асоціації сходознавства, протягом декількох років був одним з керівників її Київського філіалу, членом редколегії часопису “Східний світ”. Агатангел Кримський залишив широке поле для досліджень його тюркологічних праць, які вимагають сучасного осмислення, розуміння та подальшого детального опрацювання.

Досить знаковою для вивчення турецької літератури в Україні у 20–30 рр. XX ст. стала діяльність В. Дубровського, який належав до харківського осередку. Ним було здійснено ряд перекладів з турецької та німецької мов, які посіли своє місце в українському літературному просторі.

На той час невелике поширення знання турецької мови та відсутність перекладів гальмували розвиток тюркології в Україні. Проте інтерес до турецького красномовного письменства, особливо з того часу, коли воно, як зазначав Дубровський, відкинувши старі традиційні східні форми, пішло за ліпшими зразками західноєвропейської літератури, значно зростає, – наголошує В. Дубровський у передмові до оповідань Омера Сейфеттіна [Дубровський 1932, 13].

Турецьке національне відродження вимагало свого художнього усвідомлення, – пише у “Передньому слові” до оповідання “Ятик Еміне” Рафіка Халіда В. Дубровський, звертаючи особливу увагу на творчий доробок Рефіка Галіда Карая, одного з найталановитіших представників “народницької” течії. У 1931 році В. Дубровський переклав на українську мову його оповідання “Ятик Еміне”, взяте зі збірки “Народні оповідання”. Сюжети Рефік Халід брав із глибини життя мас, трактував їх реалістично, мова його літературна, але близька до широко народної [Дубровський 1932, 7]. Яскравими фарбами автор змальовує зворотні боки своєрідного анатолійського життя.

У 1932 році В. Дубровський переклав ряд коротких оповідань Омера Сейфеттіна (якого назвав Омером Сейф-Еддіном). Характеризуючи турецького письменника так: “Крім великої кількості дрібних оповідань із турецького життя, перекладів

із французької мови та спеціальної публіцистичної розвідки – “Думки про тюркізм у дитячій школі”, – О. Сейфеттін не залишив після себе більших розміром творів. Але це не зменшує його видатного значення для розвитку новотурецької літератури. Головна його заслуга: він один із перших став на шлях рішучої боротьби за відродження турецької літератури на ґрунті суто народної мови” [Дубровський 1932, 10].

Серед оповідань О. Сейфеттіна, які перекладав В. Дубровський, у збірці з однойменною назвою “Оповідання” вміщені такі: “Таємний храм”, “Час спогадів”, “Кресало”, “Винахід”, “Вплив пояса”, “Замовляння від жабок”, “Верблюди”, “Милостиня”, “Диво”, “Вода, яку п’є кожна людина”, “Капітуляція”. Всі оповідання, окрім останнього, взяті з його відомої збірки оповідань “Гізілі Мабет”. Перше, що вражає читача творів Сейфеттіна, – це простота мови і стилю, використання суто народної лексики, фразеології, прислів’їв, приказок, навіть місцевих вульгарних звротів тощо.

Турецька критика вважала, що в особі О. Сейфеттіна турецьке письменство мало одного зі своїх найплідніших прозаїків, особливістю якого є незрівнянний гумор та радісне, оптимістичне сприйняття життя [Дубровський 1932, 10].

О. Сейфеттін дуже добре вміє спостерігати людей, їхні почуття, звички, забобони. Він дуже влучно підмічає все смішне в людському житті й майстерно, дотепно змальовує це у своїх новелах.

Ще один переклад з турецької мови здійснив В. Дубровський у 1932 році – це роман Якуб Кадрі “Нур Баба” з поясненнями автора. Фабула роману проста. Його сила, окрім незвичайного сюжету, окрім драматичного розгортання психології дійових осіб, й у тій жахливій картині розпусту, пиятики, морального занепаду, юродства, що доходить до божевілля, в яких потопала Туреччина молодотурецького режиму, – зазначав В. Дубровський [Дубровський 1932, 10]. Сам роман написаний досить нерівним, іноді навіть нервовим стилем, мовою, ще досить засміченою класичною арабо-перською термінологією. Письменник дуже гостро змальовує протиріччя людської психіки і контрастно та реалістично розгортає події. Це цілком

оригінальний твір турецького красного письменства, який до того ж подає неабиякий побутовий матеріал, що характеризує звичаї і культові відправи бекташівців [Дубровський 1932, 9].

Окрім цих видань, В. Дубровський друкував переклади творів Омера Сейфеттіна, Рафіка Халіда, Якуба Кадрі в харківських журналах “Східний світ” та “Червоний шлях”, які також потрібно уважно перечитати та проаналізувати, включаючи у загальний літературний процес відповідного періоду.

Не можна оминати увагою також і авторизований переклад з німецької мови за редакцією проф. В. Дубровського праці “Новітнє турецьке письменство” Гайна Грісбаха-Тугана. У своєму “Поясненні від редактора” Дубровський, зокрема, пише: “Важливість для українців знання культури й духовного розвитку нашого найближчого сусіда – турецького народу не підлягає сумніву. Українське громадянство навіть у його фахових, літературознавчих колах навряд чи має будь-яке уявлення про турецьку літературу, зокрема сучасну” [Гайнц 1948, 25]. Ця праця не подає докладного аналізу красного письменства в цілому, ні аналізу творчості окремих письменників та їхніх творів. Це звичайний підбір основних формальних даних з біографій деяких турецьких письменників ХХ ст., з короткими бібліографічними відомостями: назвами творів, їхніх форм, зазначенням років видання. Деякі з них перекладалися та досліджувалися в Україні, але є і зовсім нові імена та твори, які можуть бути не менш цінними та цікавими. Це ми і ставимо собі за завдання з’ясувати у майбутній науковій роботі.

У Львові 1927 р. побачив світ переклад повісті на тему турецької визвольної війни Халіде Едіб “В огні” В. Софроніва з мініатюрною рецензією М. Струтинського, в якій він написав, що “зокрема, не затерте вражіння робить вона на українського читача: в багатьох місцях затрачує він почуття екзотичності сюжету, і здається йому, що турецька авторка перенесла на малоазійський ґрунт картини з Української революції” [Струтинський 1927, 15]. Дослівна назва повісті – “Вогняна сорочка”. “Оцей переклад зладив я на підставі німецького авторизованого перекладу, не знаючи достаточного мови оригіналу...

цю мою провину повинен виправити той факт, що у нас майже немає перекладників, які знали би турецьку мову”, – писав В. Софронів у передмові.

Відомий ще один переклад “Вогняної сорочки” – М. Галицького, – виданий у Кооперативному видавництві “РУХ” без зазначення року.

Малодослідженим або й зовсім обділеним увагою тюркологів до цього часу залишається “один із перших романів української літератури на міжнародну тематику”, “роман із сучасного турецького життя Л. Величка”, який був надрукований у журналі “Всесвіт” 1928 року під назвою “Змова Десмоля”. У короткій примітці на початку роману автор попереджає читачів, що дія роману розгортається на тлі історичних подій, які мали місце в Туреччині 1924–1926 років. “Згущуючи дію на куди коротшому періоді (автор не ставив собі за мету написати хроніку подій), не випадково, а навмисне, автор допустив деякі анахронізми. Він простував до іншої мети: дати не літопис подій, як тло романа, а картину тих соціальних взаємин, що призвели до вибуху турецької реакції” [Величко 1928, 3].

На сторінках журналу “Всесвіт” у 12-му номері 1929 року з’явилася стаття В. Зумера “Музеї Стамбула”, як своєрідне висвітлення подорожі до Туреччини делегації українських вчених та письменників, до складу якої увійшов і непересічний український поет Павло Тичина. Можемо припустити, що ця подорож, знайомство з культурою турецького народу не могли не відбитися на його подальшій творчості. Тому у майбутньому ми бачимо своїм завданням відшукати рецепцію Туреччини у його поезіях.

Російські тюркологи комуністичної доби різко виступали проти такого погляду й висували тезу про самобутній розвиток кожного тюркського народу, підкреслюючи, що ця теза “свідомо замовчується в роботах націоналістично налаштованих турецьких філологів, котрі тенденційно розглядають тюрків як неподільну цілісність, яка зуміла непорушно зберегти одвічну єдність упродовж свого існування – від найдавнішої доби до сьогодні. Звідсіля виводиться ними й поняття єдиної тюркської літератури... тюркомовних народів, які позбавляються таким чином своєї національної самобутності

та власної культурної спадщини” [Халимоненко 2000, 14].

Цитуючи думку Г. Халимоненка, слід наголосити, що з 30-х до 70-х років сходознавства в Україні фактично не було, лише нова генерація орієталістів-шістдесятників продовжила справу Агатангела Кримського, переважно в царині перекладу художньої літератури, додаючи іноді до перекладених творів передмову чи післямову про творчість самого письменника.

Зробивши детальний огляд турецької літератури в радянській Україні, ми переконалися, що твори турецьких письменників справді зустрічаються рідко. Проте, незважаючи на це, були заявлені всі роди літератури: епос, лірика та драма. Серед перекладів творів турецьких письменників представлені різні жанри. Це переважно україномовні переклади п’єс Назіма Хікмета “Розповідь про Туреччину” (пер. А. Хижняка, 1954 р.), “Я буду жити” (пер. Г. Бегічевої за ред. М. Рильського, 1955 р.); п’єси Азіза Несіна “Перший день свята” (пер. М. Гонти та М. Еккон за ред. П. Тичини, 1956 р.). О. Ганусець переклав оповідання Ф. Ердінга “Паршива коза” (1962 р.) та оповідання А. Несіна “На каруселі” (1979 р.). Відомий і переклад повісті О. Ханчерліоглу “Алі” (пер. О. Ганусця, 1960 р.). У 1975 році з’явився україномовний переклад роману Н. Хікмета “Романтика” (пер. О. Ганусця). Кілька романів переклав Г. Халимоненко – це “Фосфорична Джевріє” С. Дервіша (1982 р.) та “Чаликушу” Р. Гюнтекіна (1986 р.). Зокрема, останній роман неодноразово перекладався та видавався російською мовою під заголовком “Птичка певчая” (1966, 1987, 1991 рр. тощо (пер. И. Печенєва)). Перекладали також і поезію Н. Хікмета – 1951 р. вийшли друком “Поезії” (пер. за ред. М. Бажана), 1981 р. – “Лірика” (пер. Г. Халимоненка).

Для порівняння беремо російськомовні переклади, їх у кілька разів більше. Тут ширший перелік як імен, так і творів турецьких письменників: О. Кемаль (романи “Проишествие” (1963), “Тоший Мемед” (1959)), А. Сабахаттин (роман “Дьявол внутри нас” (1955)) та ін. Грунтовніше велася наукова робота російською мовою над турецькою літературою, включаючи всі роди літератури. Серед вчених не можна оминати увагою А. Бабаєва, В. Гарбу-

зову, Н. Айзенштейн, Т. Маликова, А. Расулова, І. Стеблову, Р. Фіша, Л. Алькаєву, Н. Яковлеву та ін., які працювали як над жанрами, так і над історією турецької літератури.

Помітний слід в українському літературному процесі залишила творчість Назима Хікмета. Цей турецький письменник був в Україні, жив у Києві і мав дружину-українку. В. Кухалашвілі у своїй праці "Назим Хікмет. Життя і творчість" згадував серед авторів перекладів та оригінальних творів про Хікмета імена М. Рильського, П. Тичини, В. Сосюри, А. Малишка, М. Бажана, Л. Дмитренка, А. Хижняка, Б. Чалого, О. Новицького, І. Драча, В. Коротича, І. Радченка та ін. Українські митці присвячували турецькому письменнику численні нариси, статті тощо.

Досить вагомий внесок у розвиток турецького літературознавства в Україні зробив журнал "Всесвіт", на сторінках якого у радянські часи з'являлися україномовні переклади творів турецьких письменників. Багато з них до цього часу залишилися поза увагою дослідників.

Взяти хоча б номери журналу "Всесвіт" за 50–60-ті рр., – там знаходимо переклади поезій Назима Хікмета "Велике людство", "Старий на березі", "Вікна", "Над морем – строката хмарина", "Полемика" та ін. З турецької перекладали О. Пархоменко та Ф. Ісаєв. Роман О. Ханчерлиоглу "Велика риба", героєм якого став Стамбул, з'явився на сторінках журналу у 1958 році (перекладач – Х. Кузяєв). У журналі за 1960 рік поміщений переклад п'єси Н. Хікмета "Празькі куранти", яку переклала Г. Бегічева за ред. М. Рильського. Свої переклади віршів Орхана Велі "Жити", "Стамбул я чую", "До ранку", "Для вас" та ін. разом зі статтею про поета "Поет високої наснаги" друкували на сторінках "Всесвіту" (1964) О. Ганусець та І. Світличний.

Для порівняння беремо російський журнал "Иностранная литература" за той самий період. У 1959 р. надруковано переклад повісті О. Ханчерлиоглу "Али" В. Кузнецова. У 1961 році в "Иностранной литературе" друкуються оповідання О. Кемаля "Братская доля", Я. Кемаля "Коза", З. Ямач "В сапогах". Читачі журналу у 1962 році мали можливість ознайомитися з п'єсою Несіна Азіза "Пойдите сюда", поемою Н. Хікмета "Солома волос, ресниц си-

нева...", повістю О. Ханчерлиоглу "Море, бьющее в наши борта" (пер. С. Стьоркіної та Ю. Плотнікова).

Тематика, образність та якість перекладів вищеназваних творів потребують глибшого вивчення та дослідження.

Всі переклади, дослідження та інші напрацювання радянських літераторів не могли не відбитися на подальшій творчості українських письменників. Саме тому у творах багатьох з них знаходимо рецепцію турецької тематики. Велику роль відіграв цей матеріал у творах українських письменників на історичну тематику: П. Загребельного, З. Тулуб, Р. Іваничука та багатьох інших, перелік яких розширимо у майбутньому детальнішому дослідженні. Цитата з праці В. Дончика "Істина – особистість" якнайвиразніше підкреслює роль всього того доступного матеріалу про турецьку культуру та історію: "Ретельно й скрупульозно готується П. Загребельний до написання кожного роману: вивчає все, що хоч якоюсь мірою пов'язане з його майбутніми героями. Ось і в цьому випадку (мова йде про "Роксолану") можна тільки щиро подивуватися обізнаності романіста з подробицями життя Османської Порти у його найрізноманітніших соціальних "зрізах" – політичному, релігійному, інтелектуальному, соціально-побутовому. До стилетворчих засобів автора додаються особливості східної поезії, філософії, Корану. Додамо сюди ще й майстерність, з якою в романі змальовано немалий ряд інших образів, привабливих і відворотних, страшних характерів, передусім образ Сулеймана Пишного... Змальовання багатьох другорядних персонажів: турецьких воєнків і воєначальників, релігійних діячів – знавців і тлумачів Корану, рабів..." [Дончик 1984, 71].

Важливими є літературні праці, автори яких інтерпретують постаті спільної для мусульманського світу спадщини, особливо це стосується поетів літератури дивану: Джелаледдіна Румі, Нізамі та ін., яких у радянській науці розглядають як середньоазійських за походженням, перських за мовою, а в Туреччині – як безсумнівно власних. Григорій Халимоненко писав про Румі: "Одним із тих перських поетів, чия творчість вплинула на розвиток художнього світу письменників турецького середньовіччя, був Джелаледдін

Румі. Більше того, чимало хто з турецьких літературознавців вважає Румі основоположником турецького письменства, хоч він і прибув до Туреччини з Ірану й писав перською мовою. А. Гьолпинарлі дав Румі високу оцінку за те, що той створив у Туреччині школу перської класичної поезії, яку турецький літературознавець вважає основою турецької літератури дивану” [Халимоненко 2000, 45].

Отож переклади творів з турецької літератури в радянський час залишили свій слід у сучасній українській літературі. З цим фактом не можна не погоджуватися. У майбутньому ми хочемо глибше і детальніше дослідити рецепцію турецької літератури в радянській та сучасній літературі України. Дослідити тематику та жанри перекладних творів.

За часів незалежності в Україні почалися помітні позитивні зміни у розвитку тюркології в цілому. Лише за кілька останніх років у бібліотеках, на книжкових полицях та у журналі “Всесвіт” з’явився ряд перекладів нобелівського лауреата Орхана Памука. Це його романи “Сніг” (2006), “Мене називають Червоний” (2007) та “Біла фортеця” (2008), які відразу завоювали увагу українського читача, знайомлячи його з життям та культурою турецького народу. Навколо перекладів Олесь Кульчинського на сторінках тижневика “Дзеркало тижня” розгорнулася дискусія між літературознавцями (К. Ботановою, Г. Халимоненком, І. Андрусиком [43]) щодо мови перекладу роману “Сніг”. Проте романи О. Памука потребують глибокого аналізу та серйозного осмислення в сучасному українському літературознавстві. Ми ставимо собі за мету проаналізувати рецензії та відгуки, які з’являються у періодиці.

Окрім цих перекладів, на сторінках “Всесвіту” було надруковано оповідання Р. Гюнтекіна “Адвокат” [39], Р. Карай “Лахмітник” [40], А. Несіна “Чи не парлеви, бува, по-французькому?” [41], з визначенням жанру оповідання.

У Сімферополі 2003 року з’явився художній переклад з турецької Ш. Бекторе “Волги червона течія... Спогади” Валерія Басирова [44]. Згодом у “Всесвіті” було надруковано рецензію Юрія Кочубея під заголовком “Страдницький шлях і диво”.

Серед літературознавчих праць та-

кож помітний значний поступ. Побачили світ ґрунтовні праці Григорія Халимоненка “Історія турецької літератури” (2000), “Історія турецької літератури (XIV–XVI ст.)” (2001), “Турецька мова. Основи теоретичної граматики” (1999). У 2006 році з’явився “Практикум перекладу українською та турецькою мовами” Омєра Дерменджі, а через рік цей науковець уклав “Українсько-турецький, турецько-український словник”. Вийшло видання, підготовлене сходознавцями з НАНУ, – “А. Кримський. Вибрані сходознавчі праці в п’яти томах”.

У 2005 році у Києві відбувся X Міжнародний літературний турецький симпозиум КІБАТЕК, де учасники конференції мали змогу обмінятися думками з приводу розвитку турецької та української літератур, поділитися науковими напрацюваннями. На основі матеріалів конференції був виданий збірник статей турецькою та українською мовами, який ввійшов до двох промови та наукові доробки провідних тюркологів, учасників конференції, де порушується широке коло питань, починаючи від епосу і закінчуючи сучасною турецькою літературою в українських ЗМІ. Серед відомих доповідачів – Володимир Підвойний, Омєр Дерменджі, Ганна Рог, Людмила Грицик та інші.

У 1993 році Інститутом сходознавства ім. А. Кримського НАНУ відновлений журнал “Східний світ”, у якому щороку друкуються рецензії та наукові розвідки сучасних тюркологів, зокрема Ю. Кочубея, І. Дриги, Г. Рог.

Починаючи з 2007 року, в Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка проводяться Літературні читання, присвячені наріжним проблемам літературно-критичного дискурсу в контексті розвитку гуманітарної думки. За участю турецьких літературознавців, викладачів різних університетів та науковців творчість таких відомих турецьких письменників, як Джеміль Меріч, Агмет Гамді Танпинар, Ях’я Кемаль Бєятлі, Орхан Памук, була представлена широкому загалу.

За часів незалежності в Україні було захищено кілька кандидатських дисертацій з турецької літератури та кілька таких, які мають прямий стосунок до неї. У 1997 році Михайло Веркалець захистив докторську

дисертацію на тему “Художня та науково-публіцистична орієнталістика А. Кримського у контексті літературного і культурного процесу України 2-ї половини XIX – початку XX ст.”. У 2005 році Олена Сьомочкіна захистила кандидатську дисертацію на тему “Рубаї в жанрово-стильовій системі української поезії другої половини XX ст.”; Омер Дерменджі – “Трансформації сюжетів та образів у художній літературі (на матеріалі творів про Роксолану)”; Заміна Алієва – “Словесність народів Закавказзя в наукових студиях українських орієнталістів кінця XIX – початку XX ст.: рецепції і дистрибуції”; Світлана Бусел – “Взаємодія

східної і західної традиції в українській літературі: гендерний аспект образності”; Ганна Рог – “Жанрово-стильові моделі сучасного турецького роману (80–90 рр.)”; Ірина Прушковська – “Творчість Шейга Галіпа в контексті літератури індійського стилю”.

Розглядаючи рецепцію турецького письменства в історичному аспекті та проводячи аналіз тематики докторських і кандидатських дисертацій, робимо висновок, що в українському науковому колі зростає інтерес до турецької літератури, а її вплив на розвиток українського письменства очевидний.

ЛІТЕРАТУРА

- Величко Л. Змова Десмоля: Роман // **Всесвіт**, №39. Київ, 1928.
- Журнал “Всесвіт” у XX столітті**. Бібліографічний покажчик змісту. Київ, 2004.
- Гайиц Грісбах-Туган. **Новітнє турецьке красне письменство** / Пер. з нім. мови за ред. проф. В. Дубровського. Український морський інститут.
- Дубровський В. Передмова // **Омер Сейф-Еддін. Оповідання** / Переклад В. Дубровського. Харків, 1932.
- Дубровський В. Передне слово // **Рафік Халід. Ятик Еміне**. Харків – Київ, 1931.
- Дубровський В. Якуб Кадрі та його роман “Нур Баба” // **Якуб Кадрі. Нур Баба** / Пер. В. Дубровського. Харків, 1932.
- Матвеева Л.В., Черніков І.Ф. Про тюркологічну спадщину академіка Агатангела Кримського // **А. Кримський. Вибрані сходознавчі праці в п’яти томах**. Т. 2. Київ, 2007.
- Коптілов В. **Теорія і практика перекладу**. Київ, 2003.
- Стрїха М. **Український художній переклад: між літературою і націтворенням**. Київ, 2006.
- Струтинський М. Відгук // **Халіда Едіб. В огні. Повість** / Переклад В. Софронова. Л., 1927.
- Халимоненко Г. Джелаледдін Румі // **Г. Халимоненко. Історія турецької літератури**. Київ, 2000.
- Маленька Т.А. Кримський і перська класична та сучасна поезія в рецепції українською літературою XIX–XX ст. // **Агатангел Кримський. Нариси життя і творчості**. Київ, 2006.
- Rog A. **Türk Edebi Eserleriyle İlgili Ukrayna Tercüme Geleneği ve Tarihi hakkında bazı tespitler**. Bildiriler Kitabı. Levkoşa, 2009.